

# เอกสารประกอบการเรียน

สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม



หน่วยที่ 3

## เรียนรู้เรื่องวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

บศุณฺณ ขวัญชุด

โรงเรียนเทพพิทยภาณุมาศ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18



## คำนำ

เอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งตรงตามมาตรฐานและสอดคล้องกับหลักสูตรมีตัวชี้วัด เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต แต่ละเล่มจะมีคำชี้แจงการใช้ ตัวชี้วัด เนื้อหา กิจกรรม ตลอดจนแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน พร้อมทั้งมีเฉลยไว้ในภาคผนวกของทุกเล่ม เพื่อให้ผู้ที่ใช้เอกสารประกอบการเรียนได้ศึกษาความรู้ด้วยตนเอง

เอกสารประกอบการเรียนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แบ่งออกเป็น 5 หน่วย รวมจำนวน 5 เล่ม ดังนี้

หน่วยที่ 1 เรื่อง สังคมของเรา


หน่วยที่ 2 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

หน่วยที่ 3 เรื่อง เรียนรู้เรื่องวัฒนธรรม

หน่วยที่ 4 เรื่อง สิทธิมนุษยชน

หน่วยที่ 5 เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน

สำหรับเล่มนี้เป็นหน่วยที่ 3 เนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนรู้วัฒนธรรม ข้าพเจ้าหวังว่าเอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่นักเรียนและผู้อ่านเป็นอย่างมาก และขอขอบคุณผู้อำนวยการ โรงเรียนเทพพิทยภาณูมาศ ที่สนับสนุนและส่งเสริมในการจัดทำเอกสารนี้ ขอขอบคุณคณะครูทุกท่านที่ให้คำชี้แนะ และกำลังใจ รวมทั้งผู้เรียนที่ได้สะท้อนความคิดเห็นต่อเอกสารประกอบการเรียนจนทำให้ได้เอกสารที่มีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น



มณูญ ขวัญชุด

# สารบัญ

หน้า

## หน่วยที่ 2 เรื่อง เรียนรู้วัฒนธรรมไทย

คำชี้แจงสำหรับการใช้เอกสารประกอบการเรียน.....	ก
สาระสำคัญ.....	ข
ตัวชี้วัด.....	ข
สาระการเรียนรู้.....	ค
แบบทดสอบก่อนเรียน.....	1
1. ความหมายและความสำคัญและประเภทของวัฒนธรรมของวัฒนธรรม.....	6
1.1 ความหมายและลักษณะของวัฒนธรรม.....	6
1.2 ความสำคัญของวัฒนธรรม.....	9
1.3 ประเภทของวัฒนธรรม.....	10
กิจกรรมที่ 1.....	13
2. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมลักษณะและความสำคัญของวัฒนธรรมไทย.....	15
2.1 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....	15
2.2 ลักษณะและความสำคัญของวัฒนธรรมไทย.....	16
2.3 การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม.....	21
กิจกรรมที่ 2.....	22
กิจกรรมที่ 3.....	23
3. ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมสากลและแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ดีงาม.....	24
3.1 ความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมสากล.....	24
3.2 แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย.....	26
กิจกรรมที่ 4.....	28
สรุปประจำหน่วย.....	29
แบบทดสอบหลังเรียน.....	30
บรรณานุกรม.....	35

# สารบัญ

หน้า

ภาคผนวก.....	36
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน.....	37
เฉลยแนวคำตอบกิจกรรมที่ 1.....	38
เฉลยแนวคำตอบกิจกรรมที่ 2.....	40
เฉลยแนวคำตอบกิจกรรมที่ 3.....	41
เฉลยแนวคำตอบกิจกรรมที่ 4.....	42
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน.....	43
ตารางบันทึกคะแนน.....	44



### คำชี้แจงสำหรับการใช้เอกสารประกอบการเรียน

เอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาความรู้ด้วยตนเอง การใช้เอกสารประกอบการเรียนให้ได้ประโยชน์ ตามตัวชี้วัด นักเรียนควรปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

1. นักเรียนศึกษาคำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียนให้เข้าใจ
2. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน 20 ข้อ ตรวจสอบคำตอบ แล้วบันทึกคะแนนไว้
3. นักเรียนศึกษารายละเอียดของเนื้อหาจากเอกสารประกอบการเรียนด้วยความตั้งใจ
4. เมื่ออ่านเนื้อหาแต่ละตอนจบแล้ว ให้นักเรียนทำกิจกรรมในเอกสารประกอบการเรียนตามลำดับ
5. ทำแบบทดสอบหลังเรียน 20 ข้อ ตรวจสอบคำตอบ แล้วบันทึกคะแนนไว้
6. ตรวจสอบคะแนนเพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนกับกับคะแนนหลังเรียน
7. สรุปผลการพัฒนาหลังจากเรียนด้วยเอกสารประกอบการเรียน
8. ส่งคืนเอกสารประกอบการเรียน เพื่อบันทึกคะแนน ไม่ทำให้เอกสารสูญหายและชำรุด

### หน่วยที่ 3

#### เรื่อง เรียนรู้วัฒนธรรม

#### สาระสำคัญ

วัฒนธรรมเป็นแบบแผนหรือการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม ให้เป็นไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเกิดความสุข วัฒนธรรมจะมีลักษณะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของวัฒนธรรมไทยก็มีการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้ามา ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนต้องร่วมใจอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่สืบสานวัฒนธรรมที่งดงามนี้ให้อยู่คู่ชาติไทยสืบไป

#### ตัวชี้วัด

ส 2.1 ม.4-6/3 วิเคราะห์ความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และเลือกรับวัฒนธรรมสากล



## สาระการเรียนรู้

### เรียนรู้วัฒนธรรม

1. ความหมายความสำคัญและประเภทของวัฒนธรรม
2. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม
3. ลักษณะและความสำคัญของวัฒนธรรมไทย
4. ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมสากล
5. วิธีการเลือกรับวัฒนธรรม
6. แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ดีงาม



แบบทดสอบก่อนเรียน  
หน่วยที่ 2 เรื่องเรียนรู้วัฒนธรรม

**คำชี้แจง** ให้นักเรียนอ่านคำถามต่อไปนี้และพิจารณาเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย X ลงในกระดาษคำตอบเมื่อทำครบทุกข้อแล้วให้ตรวจคำตอบในหน้าเฉลยท้ายบท หน้าที่ 37 จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน (ข้อละ 1 คะแนน)

1. ความหมายของคำว่า วัฒนธรรม ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ตรงกับคำตอบในข้อใด

- ก. สิ่งดี ๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา
- ข. ความเจริญในทางวิชาความรู้
- ค. ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติ
- ง. สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ

2. ข้อใด ไม่ จัดเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมทางจิตใจ

- ก. ศาสนา
- ข. ศิลธรรม
- ค. คติธรรม
- ง. มนุษยธรรม

3. เครื่องมือหาปลาเช่น ลอบ ไซ แห จัดเป็นวัฒนธรรมทางใด

- ก. ทางวัตถุ
- ข. ทางสุนทรีย์
- ค. ทางภาษาและวรรณคดี
- ง. ทางขนบธรรมเนียมประเพณี

4. ความสามารถของมนุษย์ในข้อใดถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม

- ก. ความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้น
- ข. ความสามารถในการใช้สัญลักษณ์
- ค. ความสามารถในการจดจำ
- ง. ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร

5. ข้อใด ไม่ใช่ ลักษณะของวัฒนธรรม

- ก. เกิดจากการเรียนรู้
- ข. เป็นมรดกทางสังคม
- ค. เป็นสิ่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ได้
- ง. แบบพฤติกรรมของมนุษย์

6. ข้อใด ไม่ใช่ ความสำคัญของวัฒนธรรม

- ก. ช่วยแก้ปัญหาแก่มนุษย์
- ข. ทำให้สังคมขาดระเบียบ
- ค. ทำให้สังคมเป็นเอกภาพ
- ง. เป็นสิ่งสะท้อนเอกลักษณ์ของชาติ

7. ข้อใด ไม่ใช่ ลักษณะวัฒนธรรมไทย

- ก. เน้นพิธีกรรม
- ข. เป็นวัฒนธรรมเดี่ยว
- ค. ยึดถือระบบเครือญาติ
- ง. นิยมความสนุกสนาน



8. “ คนไทยที่อยู่ริมน้ำจะสร้างบ้านได้สูง ชาวไทยจะรู้จักนำสมุนไพรมาใช้เป็นอาหาร และยารักษาโรค นอกจากนั้นยังมีการสร้างสรรค์ศิลปะการวาดภาพลายไทย ” ข้อความดังกล่าวแสดงถึงประโยชน์ของวัฒนธรรมในข้อใด

- ก. ตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ
- ข. เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการดำรงชีวิต
- ค. การกำหนดสิ่งที่ดีงามและเหมาะสมกับชีวิต
- ง. การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

9. “ การแสดงออกของคนในสังคมตะวันตกจะมีความแตกต่างจากสังคมไทย ” ข้อความนี้แสดงถึงประโยชน์ของวัฒนธรรมในข้อใด

- ก. เป็นสิ่งหล่อหลอมบุคลิกภาพ
- ข. ความประพฤติของคนในสังคม
- ค. ความแตกต่างทางสภาพความเป็นอยู่
- ง. เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมของมนุษย์

10. “นุ่นเป็นคนที่อยู่ทางภาคเหนือ เธอจึงเป็นคนที่มีความสุภาพ พุดจานุ่มนวล หน้าตาอိ้มแย้ม เป็นมิตรกับคนทั่วไป”ข้อความนี้แสดงถึงความสำคัญของวัฒนธรรมอย่างไร

- ก. มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนภาคเหนือ
- ข. อุดมการณ์ค่านิยม และทัศนคติของบุคคล
- ค. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของคนในสังคม
- ง. หล่อหลอมบุคลิกภาพให้สมาชิกของสังคมให้มีลักษณะแบบเดียวกัน

11. สุดาเป็นผู้ที่มีมารยาทในการพบผู้ใหญ่มีมารยาทในการเข้าสังคม เธอปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมในข้อใด

- ก. คติธรรม
- ข. วัตรธรรม
- ค. เนติธรรม
- ง. สหธรรม



**12. วัฒนธรรมสากล มีลักษณะในข้อใด**

- ก. วัฒนธรรมทางทวีปยุโรป และทวีปอเมริกา
- ข. วัฒนธรรมที่มีความเจริญก้าวหน้ากว่าวัฒนธรรมอื่น
- ค. วัฒนธรรมที่มีความผสมผสานระหว่างหลายวัฒนธรรม
- ง. วัฒนธรรมทุกสังคมมีความคล้ายคลึงกันและมีวัฒนธรรมพื้นฐานที่เหมือนกัน

**13. ข้อใดจัดว่าเป็นความแตกต่างระหว่าง วัฒนธรรมสากล กับ วัฒนธรรมไทย**

- ก. วัฒนธรรมสากลมีความหลากหลาย วัฒนธรรมไทยเน้นการผสมผสาน
- ข. วัฒนธรรมสากลเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิม วัฒนธรรมไทยเน้นการปกครอง
- ค. วัฒนธรรมสากลมีความเจริญทางด้านจิตใจ วัฒนธรรมไทยเน้นความเจริญด้านวัตถุ
- ง. วัฒนธรรมสากลเน้นปรัชญาว่ามนุษย์เป็นนายธรรมชาติ วัฒนธรรมไทยเน้นปรัชญาว่า มนุษย์ควรอยู่แบบผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ

**14. ข้อใด ไม่ใช่ วัฒนธรรม ประเภทเดียวกัน**

- ก. เสื้อผ้า รองเท้า รถจักรยานยนต์
- ข. บ้านทรงไทย ไม้แกะสลัก เสื้อจันทบูร
- ค. ทองหยิบ ทองหยอด ข้าวเกรียบปากหม้อ
- ง. ความเชื่อเรื่องพรหมจรรย์ การรักรับขวัญตัว เรือนหอ

**15. สถานการณ์ที่เอื้อต่อการผสมผสานทางวัฒนธรรม คือข้อใด**

- ก. ลักษณะของวัฒนธรรมที่สนองต่อการการเกื้อกูลต่อกัน
- ข. สมาชิกในสังคมตระหนักถึงการปกป้องค่านิยมและประเพณีเดิม
- ค. ความภูมิใจของสมาชิกในสังคมที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ดำรงอยู่
- ง. ปริมาณของวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุมีพหุเหมาะกับปริมาณของวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

**16. ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ดีที่สุด**

- ก. ไปร่วมงานประเพณีอย่างสม่ำเสมอ
- ข. ศึกษาให้เข้าใจและเผยแพร่ให้ถูกต้อง
- ค. สกัดกั้นการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติ
- ง. จัดตั้งองค์กรเพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมที่สูญหายไป

17. การเลือกรับวัฒนธรรมอย่างมีวิจารณญาณ ควรคำนึงถึงอะไร

- ก. การทำให้เกิดความสมดุล
- ข. การคัดสรรและสร้างสรรค์
- ค. การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม
- ง. ถูกทุกข้อ

18. แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมมีหลายประการยกเว้นในข้อใด

- ก. ร่วมกิจกรรมต่างๆ กับองค์กรระหว่างประเทศ
- ข. ค้นคว้ารวบรวมวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ค. การบริการความรู้ทางด้านวิชาการและกิจกรรมทางวัฒนธรรม
- ง. มีการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

19. การเลือกรับวัฒนธรรมสากลนั้น ควรพิจารณาจากปัจจัยในข้อใด

- ก. รับวัฒนธรรมจากประเทศที่เจริญแล้ว
- ข. สามารถผสมผสานกับวัฒนธรรมไทยได้
- ค. การตอบสนองความต้องการของชาวไทย
- ง. วัฒนธรรมสากลต้องมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

20. ข้อใดเป็นเหตุผลของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทย

- ก. สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป
- ข. วัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่มีความช้านานแล้ว
- ค. การปรับปรุงให้เข้ากับการเมืองการปกครอง
- ง. ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ทำเสร็จแล้วไปตรวจคำตอบในภาคผนวก

หน้าที่ 37 กันเลยครับ



## หน่วยที่ 2 เรียนรู้วัฒนธรรม

### ความหมายและลักษณะของวัฒนธรรม

มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิตและการสืบทอดเผ่าพันธุ์ ในเมื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นเรื่องที่กว้างใหญ่และมีแง่มุมต่างๆ ให้พิจารณาอย่างซับซ้อน เรื่องของวัฒนธรรมจึงสามารถมองได้หลายแง่มุมไปด้วย มีผู้ให้ความหมายคำว่า "วัฒนธรรม" ต่าง ๆ กัน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้นิยามความหมายของวัฒนธรรม ไว้ 4 นัย) ดังนี้คือ

1. สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ
2. วิถีชีวิตของหมู่คณะ
3. ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความกลมเกลียว  
ก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน
4. พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกันและร่วมใช้  
อยู่ในหมู่พวกของตน

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราชพงศประพันธ์ ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญในทางวิชาความรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ศิลปวิทยา วรรณคดี ศาสนา ตลอดจน ขนบธรรมเนียม ประเพณีและจรรยาบรรณวัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม มีทั้งส่วนจับต้องได้ และจับต้องไม่ได้เช่น กวีนิพนธ์ ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญ ในการก่อร่างสร้างภาพลักษณ์ของประชาชาติ

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมเมื่อคราวแสดงปาฐกถาพิเศษ 100 ปีของพระยาอนุมานราชธน เรื่อง " วัฒนธรรมกับการพัฒนา" ไว้เป็นหลายนัย อย่างน่าพิจารณา ดังนี้

1. วัฒนธรรม เป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรมปัญญาที่ถ่ายทอดสืบ  
ต่อกันมาของสังคมนั้นๆ

2. วัฒนธรรม เป็นการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรมภูมิปัญญา ทั้งหมดที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อไป และเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้

3. วัฒนธรรม คือผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นความเจริญงอกงามที่สังคมนั้น ๆ ได้ทำไว้หรือได้สั่งสมมาจนถึงบัดนี้

4. วัฒนธรรม เป็นทั้งสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมาและเป็นเนื้อตัวของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไปตลอดจนเป็นเครื่องวัดระดับความเจริญงอกงามของสังคมนั้น ๆ

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิต ของส่วนรวม วัฒนธรรม คือ วิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวม ที่ถ่ายทอดกันได้ เรียนกันได้เอาอย่างกันได้

วัฒนธรรม คือ ความคิดเห็นความรู้สึกรู้สึกความประพฤติและกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษาศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ วัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

วัฒนธรรม หมายถึง ความดี ความงามและความจริงในชีวิตมนุษย์ซึ่งปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ และได้ตกทอดมา ถึงเราในสมัยปัจจุบัน หรือว่าที่เราได้ปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นในสมัยของเรา

สรุป วัฒนธรรม เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมเป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ และการแสดงออกซึ่ง ความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน



### ลักษณะของวัฒนธรรม

1. วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ตรงที่มีการรู้จักคิด มีการเรียนรู้จัดระเบียบชีวิตให้เจริญ อยู่ดีกินดี มีความสุขสะดวกสบาย รู้จักแก้ไขปัญหา ซึ่งแตกต่างไปจากสัตว์ที่เกิดการเรียนรู้โดยอาศัยความจำเท่านั้น
2. วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม เนื่องจากการถ่ายทอดการเรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่ง ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมโดยไม่ขาดช่วงระยะเวลา และ มนุษย์ใช้ภาษาในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรมนั่นเอง
3. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต หรือเป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์เกิดในสังคมใดก็จะเรียนรู้และซึมซับในวัฒนธรรมของสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้น วัฒนธรรมในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกัน
4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ มนุษย์มีการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ และ ปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อความเหมาะสม และความอยู่รอดของสังคม เช่น สังคมไทยสมัยก่อนผู้หญิงจะทำงานบ้าน ผู้ชายทำงานนอกบ้าน เพื่อหาเลี้ยงครอบครัวแต่ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว บทบาทของผู้หญิงในสังคมไทยจึงเปลี่ยนแปลงไป
5. เป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำรงชีวิต วิธีการดำรงชีวิตของคนในแต่ละสังคมแตกต่างกัน เช่น วัฒนธรรมชาวเขาต่างกับวัฒนธรรมของคนในเมือง วัฒนธรรมของชาวไทยอิสลามก็ต่างกับวัฒนธรรมของชาวไทยที่นับถือพุทธศาสนา แต่ละสังคมมีวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะของตนเอง จึงไม่ถือว่าวัฒนธรรมของใครสูงต่ำ ลำหั่ง ป่าเถื่อน ฯลฯ กว่าของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง เป็นการสอนให้มนุษย์เข้าใจสภาพการต่างๆที่ทำให้เกิดการแตกต่างระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน
6. เป็นสิ่งไม่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ เพราะมนุษย์มีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หรือปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น เดิมชาวไทยมีความคิดว่าผู้หญิงควรอยู่บ้านเลี้ยงดูลูกดูแลบ้านเรือน ปัจจุบัน เราจะเห็นหญิงทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับชายมากขึ้น หรือเรื่องความคิดทางการเมืองเสรีภาพ เป็นต้น

## ความสำคัญของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในความเป็นชาติ ชาติใดที่ไร้เสียซึ่งวัฒนธรรมอันเป็นของตนเองแล้ว ชาตินั้นจะคงความเป็นชาติอยู่ไม่ได้ ความสำคัญของวัฒนธรรม มีดังนี้

### 1. เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต คือ

1.1. เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการดำรงชีวิต วัฒนธรรมเป็นตัวแบบที่กำหนดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสม และนำมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย เช่น อุดมการณ์ ค่านิยม ทักษะคติ

1.2. วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคม วัฒนธรรมไทยเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมไทย ให้มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนรวมถึงผลการแสดงพฤติกรรมตลอดจนถึงการสร้างแบบแผนของสังคมทำให้ความคิด ความเชื่อและค่านิยมของสมาชิกให้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน

1.3. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาและสนองความต้องการของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นมนุษย์ต้องแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับ การประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตและสนองความต้องการของมนุษย์ให้มากที่สุด เช่น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพให้กับสมาชิกของสังคม บุคลิกภาพแม้จะเป็นผลมาจากปัจจัยชีวภาพ แต่การอาศัยอยู่ร่วมกับคนอื่นภายใต้กฎระเบียบสังคมเดียวกัน ทำให้คนมีบุคลิกภาพโน้มเอียงไปกับกลุ่มที่อาศัยอยู่ร่วมกันได้ เช่น ความเชื่อ ความสนใจ ทักษะคติ ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การแต่งกาย เป็นต้น

3. วัฒนธรรมก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าหากสมาชิกในสังคมมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็จะก่อให้เกิดความผูกพัน สามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีจิตสำนึกรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ตลอดจนการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่และก้าวหน้าต่อไป

## ประเภทของวัฒนธรรม

ประเภทของวัฒนธรรมแบ่งตามเป้าหมายและลักษณะได้ดังนี้

1. การแบ่งประเภทตามลักษณะที่มองเห็นได้หรือสัมผัสได้ แบ่งออกเป็น

1.1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (material culture) หมายถึง สิ่งของหรือวัตถุอันเกิดจากความคิดและการประดิษฐ์ขึ้นมาของมนุษย์เช่น อาหาร บ้าน ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น

1.2 วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (non-material culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เช่น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ขนบธรรมเนียม การปฏิบัติสืบทอดกันมาและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มของคนว่าดีงาม



►► วัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ

2. การจัดประเภทตามเนื้อหา ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 แบ่งได้ 4 ประเภท

2.1 คติธรรม คือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจซึ่งได้เรียนรู้จากศาสนา เช่น ความกตัญญู กตเวทิตะ ความเมตตา กรุณา เป็นต้น



▶▶ ความกตัญญู กตเวทิตะ เป็นคติธรรมของคนไทย

2.2 เนติธรรม คือ วัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือกันว่ามีความสำคัญ เช่นเดียวกับ กฎหมาย



▶▶ การปฏิบัติตามกฎหมายทำให้สังคมมีระเบียบ



2.3 สหธรรม คือ วัฒนธรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางสังคม เช่น มารยาทในงานสังคมต่าง ๆ



►► การไหว้เป็นวัฒนธรรมทางสังคม

2.4 วัตถุธรรม คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ ที่สามารถจับต้องได้สัมผัสได้ เช่น บ้านเรือน อาหาร เครื่องแต่งกาย เครื่องมือ เครื่องใช้ และเครื่องอำนวยความสะดวก เป็นต้น



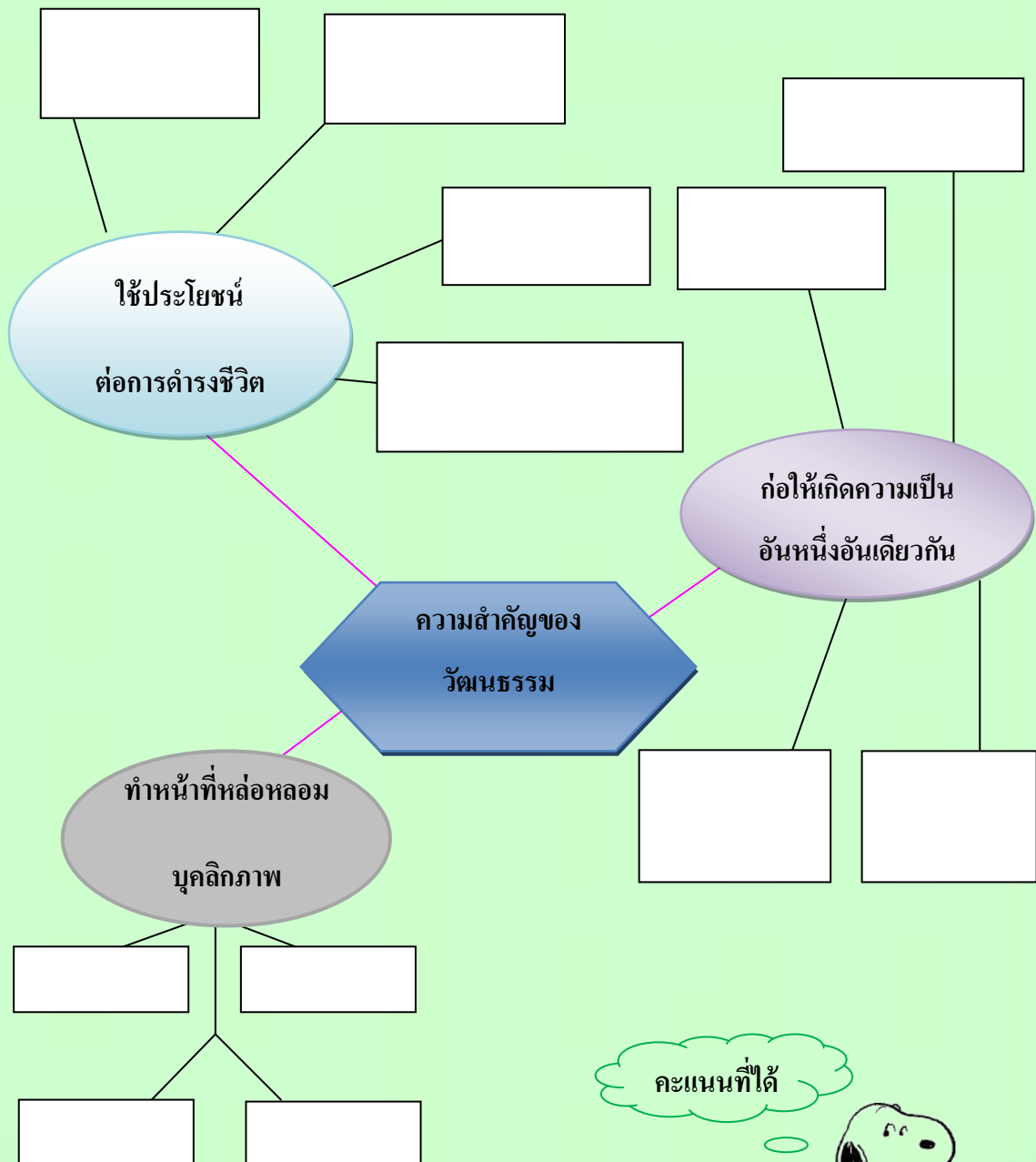
►► วัฒนธรรมทางวัตถุ บ้านเรือน อาหาร เครื่องมือ เครื่องใช้



กิจกรรมที่ 1

เรื่องความหมาย ความสำคัญและประเภทของวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปความสำคัญของวัฒนธรรม เป็นแผนผังความคิด (5 คะแนน)





ตอนที่ 2 คำชี้แจง จากภาพ ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ (5 คะแนน)



วัฒนธรรมจากภาพเป็นวัฒนธรรมประเภทใด

.....

.....

มีความสำคัญต่อสังคมอย่างไร

.....

.....

.....

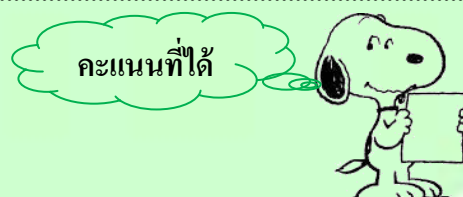
.....

นักเรียนบอกลักษณะของวัฒนธรรมจากภาพ

.....

.....

.....





### การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต หรือการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ที่มีความคิด พฤติกรรม เปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวโดยตลอด ส่งผลให้วัฒนธรรมไม่หยุดนิ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีดังนี้

1. การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ จากความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ จึงทำให้มนุษย์คิดค้นสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ขึ้นมา เช่น จากเดิมการทำเกษตรใช้แรงงานคน สัตว์ เปลี่ยนมาใช้เครื่องจักร แทนเป็นต้น

2. การยืมวัฒนธรรมอื่นมาใช้ การนำเอาวัฒนธรรมสังคมอื่นมาใช้แต่เมื่อเวลานานไปก็กลายเป็นรับ ทำให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ ขึ้นมา

3. การแพร่กระจาย หมายถึง การที่วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งกระจายไปยังสังคมอื่น โดยผ่านตัวแทนต่าง ๆ เช่น การศึกษา ศาสนา การค้า การสงคราม การสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในปัจจุบันมาก

4. การผสมผสานทางวัฒนธรรม เป็นวิธีการรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาปฏิบัติ การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ง่าย เมื่อวัฒนธรรมทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมมีดังนี้

- 1) การที่อยู่ใกล้ชิดกัน
- 2) การย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย
- 3) การติดต่อทางการทูตและการค้าขาย
- 4) การสมรสระหว่างผู้ที่มีวัฒนธรรมต่างกัน
- 5) ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี
- 6) อิทธิพลของสื่อมวลชน
- 7) ผลของสงคราม

### ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

1. ก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาประเทศในทางที่ดีขึ้น เป็นต้น
2. ก่อให้เกิดปัญหา ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุที่เจริญก้าวหน้า แต่วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความคิด ความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติยังคงเป็นแบบเดิม ๆ ทำให้เกิดการปรับตัว เป็นต้น

### ลักษณะและความสำคัญของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทย คือ วิถีชีวิตที่คนไทยได้สั่งสม เลือกรสรร ปรับปรุง แก้ไข จนถือกันว่าเป็นสิ่งดีงามเหมาะสม กับสภาพแวดล้อม และได้ใช้เป็นเครื่องมือหรือเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหามานาน

### ลักษณะของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยมาจากแหล่งที่มาที่ต่างกันและเกิดการหล่อหลอมกันขึ้น จนเป็นวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมไทย ดังนี้

1. เป็น วัฒนธรรมแบบเกษตรกรรม คนไทยมีความเกี่ยวข้องกับน้ำ ผู้คนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ดังนั้นวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตส่วนใหญ่จึงมักเกี่ยวกับน้ำและการเกษตร เช่น ประเพณีการทำขวัญข้าว หรือประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าว ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปตามชนบท เป็นต้น



►► วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากเกษตรกรรม

2.เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือการกุศล คนไทยนิยมทำบุญในงานเทศกาลต่าง ๆ เพื่อเป็นสิริมงคลและเพื่ออุทิศบุญกุศลให้ญาติผู้ใหญ่ที่ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้นจึงสังเกตเห็นได้ว่างานพิธีมงคลหรืออวมงคลไทย มักจะมีการทำบุญเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของงานพิธีเหล่านั้นด้วย



▶▶ วัฒนธรรม ที่ยึดถือการกุศล การทำบุญ

3. เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือเครือญาติ สังคมไทยมีความสัมพันธ์กันโดยยึดหลักอาวุโส คนที่มีอายุน้อยกว่าจะให้ความเคารพผู้ที่มีอายุมากกว่าหรืออาวุโสกว่า เพราะถือว่า ผู้อาวุโสเป็นผู้ที่สูงด้วยประสบการณ์ พบเห็นเรื่องราวในชีวิตมาก่อนผู้ที่มีอายุน้อย การเข้าหาและพูดคุยกับท่านเหล่านั้นจะทำให้ได้รับประสบการณ์ที่ดี แล้วนำมาปรับใช้ในชีวิตได้ ดังสุภาษิตของไทยประโยคหนึ่งว่า"เดินตามหลังผู้ใหญ่ สุนัขไม่กัด"



▶▶ เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือเครือญาติเคารพผู้อาวุโส

4.เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือพิธีกรรม มีขั้นตอนในการประกอบพิธีตามความเชื่อและมุ่งหวังความมีหน้ามีตาในการจัดงาน เช่น การแต่งงาน โดยส่วนใหญ่ในสังคมไทยจะมีพิธีกรรมมากมาย ตั้งแต่การแห่ขันหมากมาสู่ขอ การรดน้ำสังข์ช่วยพรคู่บ่าวสาวและจัดงานเลี้ยงฉลองสมรส โดยเชิญญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงของเจ้าบ่าวเจ้าสาวมาร่วมเป็นเกียรติในงาน เป็นต้น



►► การแต่งงานโดยส่วนใหญ่ในสังคมไทยจะมีพิธีกรรมมากมาย

5. เป็นวัฒนธรรมที่นิยมความสนุกสนาน กิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมไทยส่วนใหญ่จะมีการสอดแทรกความสนุกสนานไว้ด้วยเสมอ มีการร้อง รำ ทำเพลง จนเกิดเป็นเพลงล้อเป็นต้น ซึ่งถือว่าการละเล่นเพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยหลังเสร็จสิ้นฤดูเก็บเกี่ยว



►► วัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมที่นิยมความสนุกสนาน

6. เป็นวัฒนธรรมที่มีการผสมผสาน วัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้รับการผสมผสานมาจากการเผยแพร่ทางวัฒนธรรมของสังคมอื่น เช่น ศาสนาพราหมณ์เป็นที่มาของประเพณีต่าง ๆ ซึ่งได้รับการปฏิบัติสืบทอดในสังคม เช่น พิธีรดพระนังคัลแรกนาขวัญ การตั้งศาลพระภูมิ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมตะวันตกที่กำลังเข้ามามีอิทธิพลมากในสังคมไทย เช่น ด้านเทคโนโลยี การแต่งกาย และอาหาร เป็นต้น

### ความสำคัญของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทย เป็นสิ่งที่แสดงความเป็นชาติให้ปรากฏชัดเจนขึ้น ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นทำให้คนไทยแตกต่างจากชาติอื่นๆ มีเอกลักษณ์ประจำชาติที่เห็นได้จากภาษาที่ใช้ อุปนิสัยใจคอ ความรู้สึกลึกซึ้ง ตลอดจนการแสดงออกที่นุ่มนวล อันมีผลมาจากสังคมไทยที่เป็นสังคมแบบประเพณี และเป็นสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในชนบท สภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดี กล่อมเกลาจิตใจมีความโอบอ้อมอารี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ เกื้อกูลซึ่งกันและกันตลอดมา

1. วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคมมนุษย์ วัฒนธรรมไทยเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมไทย วัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า หากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่ดีงาม เหมาะสม เช่น ความมีระเบียบวินัย ขยัน ประหยัด อดทน การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เป็นต้น สังคมนั้นย่อมเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว



►► ความมีระเบียบวินัยเป็นวัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า

2. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ ที่แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยแตกต่างจากสังคมอื่น เช่น วัฒนธรรมทางด้านการทักทาย คนไทยทักทายกันด้วยการยกมือไหว้ สังคมญี่ปุ่นใช้การคำนับ สังคมตะวันตกใช้การสั่นฝ่ามือ เป็นต้น





►► ความแตกต่างของวัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ

3. วัฒนธรรมทำให้เกิดความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกันย่อมจะมีความผูกพัน เดียวกัน เกิดความเป็นปึกแผ่น จงรักภักดีและอุทิศตนให้กับสังคมทำให้สังคมอยู่รอด



►► สังคมไทยมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

4. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบสถาบัน เช่น สถาบันครอบครัวของแต่ละสังคมต่างกันไป ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรม ในสังคมเป็นตัวกำหนดรูปแบบ เช่น วัฒนธรรมไทยกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของครอบครัวเป็นแบบสามีภรรยาเดียว ในสังคมอื่นอาจมีภรรยาได้หลายคนหรือหญิงอาจมีสามีได้หลายคน เป็นต้น



▶▶ วัฒนธรรมไทยกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของครอบครัวเป็นแบบสามีภรรยาเดียว

### การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีระเบียบแบบแผน สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อันเนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เปลี่ยนไป แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และความเจริญของเทคโนโลยีในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย

1. การเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมเมือง ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไป
2. การพัฒนาของบ้านเมือง เช่น สมัยก่อนวัฒนธรรมการศึกษาจะอยู่ที่วัด ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือวัฒนธรรมที่นิยมให้ผู้หญิงเป็นแม่บ้านได้เปลี่ยนไป เพราะผู้หญิงทำงานนอกบ้านมากขึ้น
3. การรับและนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ เช่น ปัจจุบันวัยรุ่นไทยนิยมนักร้องและนักแสดงชาวเกาหลี ชาวญี่ปุ่น จึงสนใจเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติเหล่านี้ รวมทั้งวัยรุ่นบางคนเห็นว่าวัฒนธรรมไทยบางอย่างล้าสมัย เช่น เครื่องดนตรีไทย เพลงไทยเดิม จึงละเลยที่จะเรียนรู้
4. ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต เคเบิลทีวี ทำให้คนไทยเรียนรู้และนิยมวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น บางครั้งได้เกิดการเลียนแบบโดยไม่ได้ไตร่ตรองให้ดีกว่านำไปใช้ เช่น การใส่เสื้อสายเดี่ยว เกะออก ซึ่งเสี่ยงต่อภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดตามมาอีกด้วย





กิจกรรมที่ 2

เรื่องลักษณะและความสำคัญของวัฒนธรรมไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง (10 คะแนน)

1. วัฒนธรรมไทย มีลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง (2 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. วัฒนธรรมไทย มีความสำคัญต่อสังคมอย่างไรบ้าง (3 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. สาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมไทยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมีอะไรบ้าง (5 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คะแนนที่ได้





กิจกรรมที่ 3

เรื่องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

คำชี้แจง จากภาพให้นักเรียนวิเคราะห์ภาพแล้วตอบคำถาม (10 คะแนน)



1. จากภาพวัฒนธรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่าสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมไทยเปลี่ยนแปลงไปมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

คะแนนที่ได้



### ความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมสากล

เมื่อสังคมสร้างวัฒนธรรมของตนเองขึ้นมา วัฒนธรรมของสังคมทุกสังคมจะมีความคล้ายคลึงกัน มีวัฒนธรรมพื้นฐานที่เหมือนกัน นักมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เรียกว่า “วัฒนธรรมสากล (Global culture)” แม้จะมีวัฒนธรรมพื้นฐานเหมือนกัน การแพร่กระจายของวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลเหนือกว่าไปสู่วัฒนธรรมที่อ่อนแอกว่า ทำให้เกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติตามในสังคมอื่นทั่วทุกภูมิภาคของโลก จนในที่สุดมีการเรียกวัฒนธรรมนั้นว่าเป็นวัฒนธรรมสากล เช่น ภาษาอังกฤษ ยาแผนปัจจุบัน เครื่องมือเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ เป็นต้น

วัฒนธรรมสากลมีความแตกต่างจากวัฒนธรรมไทยอยู่หลายประการ ดังนี้

1. วัฒนธรรมสากลเน้นปรัชญาว่า “มนุษย์เป็นนายธรรมชาติ” สามารถบังคับธรรมชาติให้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทั้งหมด เช่น ในการเดินทาง ได้ประดิษฐ์รถยนต์ เครื่องบิน เป็นพาหนะในการเดินทางแทน เป็นต้น แต่วัฒนธรรมไทยเน้นปรัชญา “มนุษย์ควรอยู่แบบผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ” ดังนั้นคนไทยจึงนิยมสร้างวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ



#### ►► วัฒนธรรมสากลเน้นปรัชญาว่า “มนุษย์เป็นนายธรรมชาติ”

2. เน้นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ตั้งอยู่บนเหตุผลของปัจจัยที่สามารถสัมผัสได้ โดยมีการตั้งสมมติฐาน การพิสูจน์ปัจจัยต่าง ๆ ดังนั้นชาติตะวันตกจึงสร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ทันสมัย แต่วัฒนธรรมไทยเน้นวิทยาศาสตร์ร่วมกับปัจจัยทางจิตใจ คุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปด้วย



### ▶▶ วัฒนธรรมสากลเน้นวิธีการทางวิทยาศาสตร์

#### การเลือกรับวัฒนธรรมสากล

ท่ามกลางกระแสของโลกาภิวัตน์แห่งโลกไร้พรมแดนที่คนทั่วโลกสามารถติดต่อกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ผ่านทางเครื่องมือต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติหรือวัฒนธรรมสากลเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทยอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการเลือกรับวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณ โดยพิจารณาจากปัจจัยดังนี้

1. การคัดสรรและสร้างสรรค์วัฒนธรรมสากลเพื่อผสมผสานเข้ากับโครงสร้างทางสังคม ค่านิยม และขนบธรรมเนียมไทย
2. วัฒนธรรมสากลต้องมีส่วนเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมไทยให้ก้าวหน้า เช่น การนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และคอมพิวเตอร์มาใช้ในการผลิต การศึกษา และการดำเนินชีวิต เป็นต้น
3. วัฒนธรรมสากลต้องสามารถอยู่ร่วมหรือเคียงคู่กับวัฒนธรรมไทยได้ การรับวัฒนธรรมสากลมาต้องมีการยอมรับในความแตกต่างของวัฒนธรรม นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมโดยไม่ขัดต่อวัฒนธรรมเดิม

การเลือกรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่นมาใช้จะก่อให้เกิดผลดีอย่างมาก หากรู้จักเลือกและนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม โดยการเรียนรู้ลักษณะและคุณค่าของวัฒนธรรมนั้น ๆ เป็นอย่างดีสามารถนำมาปฏิบัติในการดำรงชีวิตได้โดยไม่ขัดต่อแนวทางวัฒนธรรมที่ดีงามตามแบบเดิม จึงเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ อีกทั้งยังเป็นการอยู่ร่วมกันได้ในสังคมโลกอย่างสันติสุข

### แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย คือ การจัดกิจกรรมหรือการดำเนินการเพื่อการพิทักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้สืบทอดมาจากอดีตเพื่อให้คนรุ่นต่อมาได้เรียนรู้เพื่อรู้จักตนเอง เห็นคุณค่า เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทั้งความคิด และวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตของตน ของท้องถิ่น ของชาติ นอกจากนี้ยังสร้างความมั่นใจในการปรับปรุงวิถีชีวิตและตอบสนองต่อกระแสวัฒนธรรมใหม่



► ประเพณีไทยเป็นประเพณีที่ดีงามควรอนุรักษ์ไว้

### แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย มีดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า และการวิจัยวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งที่มีการรวบรวมไว้แล้วและยังไม่ได้ศึกษา เพื่อทราบความหมาย และความสำคัญของวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกของไทยอย่างถ่องแท้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่า ทำให้เกิดการยอมรับ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ต่อไป
2. ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่นๆ อย่างเหมาะสม
3. รณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญ ของวัฒนธรรม ว่าเป็นเรื่อง ที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุน ประสานงาน การบริการความรู้ วิชาการ และทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม
4. ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศโดยการใช้ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน

5. สร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้าง พื้นฟู และการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติ และมีผลโดยตรงของความเป็นอยู่ของทุกคน

6. จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ สามารถเลือกสรร ตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตทั้งนี้สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย



►► โบราณสถาน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่คุณค่าควรแก่การอนุรักษ์



กิจกรรมที่ 4

เรื่องแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

**คำชี้แจง** นักเรียนมีวิธีการอย่างไรในการทำให้วัฒนธรรมไทยมีความเข้มแข็ง ( 10 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คะแนนที่ได้





## สรุปประจำหน่วย

วัฒนธรรม เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมเป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึคนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน

วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ที่มีความคิด พฤติกรรม เปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวโดยตลอด ส่งผลให้วัฒนธรรมไม่หยุดนิ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

วัฒนธรรมไทย คือ วิถีชีวิตที่คนไทยได้สั่งสม เลือกรสรร ปรับปรุง แก้ไข จนถือกันว่าเป็นสิ่งดีงามเหมาะสม กับสภาพแวดล้อม และได้ใช้เป็นเครื่องมือหรือเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในสังคม

ลักษณะของวัฒนธรรมไทย

- 1.เป็นวัฒนธรรมแบบเกษตรกรรม
- 2.เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือการกุศล
3. เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือเครือญาติ
- 4.เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือพิธีกรรม
- 5.เป็นวัฒนธรรมที่นิยมความสนุกสนาน
- 6.เป็นวัฒนธรรมที่มีการผสมผสาน

วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเลือกรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่นมาใช้จะก่อให้เกิดผลดีอย่างมาก หากรู้จักเลือกและนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม โดยการเรียนรู้ลักษณะและคุณค่าของวัฒนธรรมนั้น ๆ เป็นอย่างดีสามารถนำมาปฏิบัติในการดำรงชีวิตได้โดยไม่ขัดต่อแนวทางวัฒนธรรมที่ดีงามตามแบบเดิม จึงเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ อีกทั้งยังเป็นการอยู่ร่วมกันได้ในสังคมโลกอย่างสันติสุข



เรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมจบแล้ว..  
ไปประเมินตนเองจากแบบทดสอบ  
หลังเรียนเลยครับ ..สู้ๆ

แบบทดสอบหลังเรียน  
หน่วยที่ 2 เรื่องเรียนรู้วัฒนธรรม

**คำชี้แจง** ให้นักเรียนอ่านคำถามต่อไปนี้และพิจารณาเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย X ลงในกระดาษคำตอบเมื่อทำครบทุกข้อแล้วให้ตรวจคำตอบในหน้าเฉลยท้ายบท หน้าที่ 43 จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน (ข้อละ 1 คะแนน)

1. เครื่องมือหาปลาเช่น ลอบ ไซ แห จัดเป็นวัฒนธรรมทางใด

- ก. ทางวัตถุ
- ข. ทางสุนทรียะ
- ค. ทางภาษาและวรรณคดี
- ง. ทางขนบธรรมเนียมประเพณี

2. ความหมายของคำว่า วัฒนธรรม ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ตรงกับคำตอบในข้อใด

- ก. สิ่งดี ๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา
- ข. ความเจริญในทางวิชาความรู้
- ค. ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติ
- ง. สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ

3. ข้อใด ไม่ จัดเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมทางจิตใจ

- ก. ศาสนา
- ข. ศิลธรรม
- ค. คติธรรม
- ง. มนุษยธรรม

4. “คนไทยที่อยู่ริมน้ำจะสร้างบ้านได้สูง ชาวไทยจะรู้จักนำสมุนไพรมาใช้เป็นอาหาร และ ยารักษาโรค นอกจากนั้นยังมีการสร้างสรรค์ศิลปะการวาดภาพลายไทย” ข้อความดังกล่าว แสดงถึงประโยชน์ของวัฒนธรรมในข้อใด

- ก. ตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ
- ข. เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการดำรงชีวิต
- ค. การกำหนดสิ่งที่ดีงามและเหมาะสมกับชีวิต
- ง. การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

5. “การแสดงออกของคนในสังคมตะวันตกจะมีความแตกต่างจากสังคมไทย” ข้อความนี้แสดง ถึงประโยชน์ของวัฒนธรรมในข้อใด

- ก. เป็นสิ่งหล่อหลอมบุคลิกภาพ
- ข. ความประพฤติของคนในสังคม
- ค. ความแตกต่างทางสภาพความเป็นอยู่
- ง. เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมของมนุษย์

6. “นุ่นเป็นคนที่อยู่ทางภาคเหนือเขาจึงเป็นคนที่มีความสุภาพ พุดจานุ่มนวล หน้าตาอိ้มแย้ม เป็นไมตรีกับคนทั่วไป”ข้อความนี้แสดงถึงความสำคัญของวัฒนธรรมอย่างไร

- ก. มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนภาคเหนือ
- ข. อุดมการณ์ค่านิยม และทัศนคติของบุคคล
- ค. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของคนในสังคม
- ง. หล่อหลอมบุคลิกภาพให้สมาชิกของสังคมให้มีลักษณะแบบเดียวกัน

7. สุดาเป็นผู้ที่มีมารยาทในการพบผู้ใหญ่มีมารยาทในการเข้าสังคม เธอปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม ในข้อใด

- ก. คติธรรม
- ข. วัตรธรรม
- ค. เนติธรรม
- ง. สหธรรม

8. ความสามารถของมนุษย์ในข้อใดถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม

- ก. ความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้น
- ข. ความสามารถในการใช้สัญลักษณ์
- ค. ความสามารถในการจดจำ
- ง. ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร

9. ข้อใด ไม่ใช่ ลักษณะของวัฒนธรรม

- ก. เกิดจากการเรียนรู้
- ข. เป็นมรดกทางสังคม
- ค. เป็นสิ่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ได้
- ง. แบบพฤติกรรมของมนุษย์

10. ข้อใด ไม่ใช่ ความสำคัญของวัฒนธรรม

- ก. ช่วยแก้ปัญหาแก่มนุษย์
- ข. ทำให้สังคมขาดระเบียบ
- ค. ทำให้สังคมเป็นเอกภาพ
- ง. เป็นสิ่งสะท้อนเอกลักษณ์ของชาติ

11. ข้อใด ไม่ใช่ ลักษณะวัฒนธรรมไทย

- ก. เน้นพิธีกรรม
- ข. เป็นวัฒนธรรมเดี่ยว
- ค. ยึดถือระบบเครือญาติ
- ง. นิยมความสนุกสนาน





12. การเลือกรับวัฒนธรรมอย่างมีวิจารณญาณควรคำนึงถึงอะไร

- ก. การทำให้เกิดความสมดุล
- ข. การคัดสรรและสร้างสรรค์
- ค. การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม
- ง. ถูกทุกข้อ

13. แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมมีหลายประการยกเว้นในข้อใด

- ก. ร่วมกิจกรรมต่างๆ กับองค์กรระหว่างประเทศ
- ข. ค้นหารวบรวมวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ค. การบริการความรู้ทางด้านการวิชาการและกิจกรรมทางวัฒนธรรม
- ง. มีการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

14. การเลือกรับวัฒนธรรมสากลนั้น ควรพิจารณาจากปัจจัยในข้อใด

- ก. รับวัฒนธรรมจากประเทศที่เจริญแล้ว
- ข. สามารถผสมผสานกับวัฒนธรรมไทยได้
- ค. การตอบสนองความต้องการของชาวไทย
- ง. วัฒนธรรมสากลต้องมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

15. ข้อใดเป็นเหตุผลของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทย

- ก. สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป
- ข. วัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่มีความมั่นคงแล้ว
- ค. การปรับปรุงให้เข้ากับการเมืองการปกครอง
- ง. ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

16. วัฒนธรรมสากล มีลักษณะในข้อใด

- ก. วัฒนธรรมทางทวีปยุโรป และทวีปอเมริกา
- ข. วัฒนธรรมที่มีความเจริญก้าวหน้ากว่าวัฒนธรรมอื่น
- ค. วัฒนธรรมที่มีความผสมผสานระหว่างหลายวัฒนธรรม
- ง. วัฒนธรรมทุกสังคมมีความคล้ายคลึงกันและมีวัฒนธรรมพื้นฐานที่เหมือนกัน



17. ข้อใดจัดว่าเป็นความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมสากลกับวัฒนธรรมไทย

- ก. วัฒนธรรมสากลมีความหลากหลาย วัฒนธรรมไทยเน้นการผสมผสาน
- ข. วัฒนธรรมสากลเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิม วัฒนธรรมไทยเน้นการปกครอง
- ค. วัฒนธรรมสากลมีความเจริญทางด้านจิตใจ วัฒนธรรมไทยเน้นความเจริญด้านวัตถุ
- ง. วัฒนธรรมสากลเน้นปรัชญามนุษย์เป็นนายธรรมชาติ วัฒนธรรมไทยเน้นปรัชญาว่ามนุษย์ควรอยู่แบบผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ

18. ข้อใด ไม่ใช่ วัฒนธรรม ประเภทเดียวกัน

- ก. เสื้อผ้า รองเท้า รถจักรยาน
- ข. บ้านทรงไทย ไม้แกะสลัก เสื้อจันทราบูร
- ค. ทองหยิบ ทองหยอด ข้าวเกรียบปากหม้อ
- ง. ความเชื่อเรื่องพรหมจรรย์ การรักษาวาสงวนตัว เรือนหอ

19. สถานการณ์ที่เอื้อต่อการผสมผสานทางวัฒนธรรม คือข้อใด

- ก. ลักษณะของวัฒนธรรมที่สนองต่อการการเกื้อกูลต่อกัน
- ข. สมาชิกในสังคมตระหนักถึงการปกป้องค่านิยมและประเพณีเดิม
- ค. ความภูมิใจของสมาชิกในสังคมที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ดำรงอยู่
- ง. ปริมาณของวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุมิพพเหมาะกะกับปริมาณของวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

20. ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ดีที่สุด

- ก. ไปร่วมงานประเพณีอย่างสม่ำเสมอ
- ข. ศึกษาให้เข้าใจและเผยแพร่ให้ถูกต้อง
- ค. สกัดกั้นการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติ
- ง. จัดตั้งองค์กรเพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมที่สูญหายไป

ทำได้ไหมครับ....อย่าลืมประเมินตัวเองด้วยนะ





ชวงศ์ ฉายะบุตร. หนังสือพลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.

กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2546.

ฉัตรนัท เลี้ยวไพโรจน์. หนังสือพลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2554.

ธนะ ทันโตภาส และคณะ. หนังสือพลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปี 4-6.

กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2552.

นงลักษณ์ ทองอยู่. หนังสือพลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6.

กรุงเทพฯ: แม็ค, 2552.

วิทยา ปานะบุตร. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ : ธนรัชการพิมพ์, 2550.

วีรนุช สรรรัตนกุล. หนังสือพลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6.

กรุงเทพฯ: ประสานมิตร, 2552.





เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

- |       |       |
|-------|-------|
| 1. ง  | 11. ง |
| 2. ค  | 12. ง |
| 3. ก  | 13. ง |
| 4. ก  | 14. ง |
| 5. ค  | 15. ก |
| 6. ข  | 16. ข |
| 7. ข  | 17. ง |
| 8. ก  | 18. ก |
| 9. ง  | 19. ข |
| 10. ง | 20. ก |



เฉลยกิจกรรมที่ 1

เรื่องความหมาย ความสำคัญและประเภทของวัฒนธรรม

**ตอนที่ 1 คำชี้แจง** ให้นักเรียนสรุปความสำคัญของวัฒนธรรม เป็นแผนผังความคิด (5 คะแนน)

1. เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต คือ
  - 1.1 เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย เช่น อุดมการณ์
  - 1.2 วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคม
  - 1.3 วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหา
  - 1.4 ประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้
2. วัฒนธรรมทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพให้กับสมาชิกของสังคม
  - 2.1 มารยาท
  - 2.2 ความอ่อนน้อม ถ่อมตน
  - 2.3 การเคารพผู้อาวุโส
  - 2.4 ความมีระเบียบ
3. วัฒนธรรมก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
  - 3.1 ความสามัคคี
  - 3.2 ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
  - 3.3 ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ภาษา





**ตอนที่ 2 คำชี้แจง** จากภาพให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ (5 คะแนน)



วัฒนธรรมจากภาพเป็นวัฒนธรรมประเภทใด

ประเพณีการอุปสมบทเป็นวัฒนธรรมประเภทคหิธรรม

มีความสำคัญต่อสังคมอย่างไร

วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคม วัฒนธรรมไทยเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมไทย ให้มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน รวมถึงผลการแสดงพฤติกรรมตลอดจนการสร้างแบบแผนของสังคมทำให้ความคิด ความเชื่อและค่านิยมของสมาชิกให้อยู่ ในรูปแบบเดียวกัน

นักเรียนบอกลักษณะของวัฒนธรรมจากภาพ

ประเพณีการอุปสมบทวัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม เนื่องจากมีการถ่ายทอดการเรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่ง



## เฉลยกิจกรรมที่ 2

### เรื่องลักษณะและความสำคัญของวัฒนธรรมไทย

**คำชี้แจง** ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง (10 คะแนน)

**1. วัฒนธรรมไทย มีลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง (2 คะแนน)**

- 1.1. เป็นวัฒนธรรมแบบเกษตรกรรม
- 1.2. เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือการกุศล
- 1.3. เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือเครือญาติ
- 1.4. ยึดถือพิธีกรรม
- 1.5. มีความสนุกสนาน

**2. วัฒนธรรมไทย มีความสำคัญต่อสังคมอย่างไรบ้าง (3 คะแนน)**

- 2.1. วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคมมนุษย์ วัฒนธรรมไทยเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมไทย วัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า
- 2.2. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ ที่แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยแตกต่างจากสังคมอื่น เช่น วัฒนธรรมทางด้านการทักทาย
- 2.3. วัฒนธรรมทำให้เกิดความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกันย่อมจะมีความผูกพันกัน เกิดความเป็นปึกแผ่น จงรักภักดีและอุทิศตน
- 2.4. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบสถาบัน เช่น สถาบันครอบครัวของแต่ละสังคมต่างกันไป

**3. สาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมไทยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมีอะไรบ้าง (5 คะแนน)**

- 3.1. การเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมเมือง ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไป
- 3.2. การพัฒนาของบ้านเมือง เช่น สมัยก่อนวัฒนธรรมการศึกษาจะอยู่ที่วัด ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือวัฒนธรรมที่นิยมให้ผู้หญิงเป็นแม่บ้านได้เปลี่ยนไป เพราะผู้หญิงทำงานนอกบ้านมากขึ้น
- 3.3. การรับและนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ เช่น ปัจจุบันวัยรุ่นไทยนิยมนักร้องและนักแสดงชาวเกาหลี ชาวญี่ปุ่น จึงสนใจเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติเหล่านี้
- 3.4. ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต เคเบิลทีวี ทำให้คนไทยเรียนรู้และนิยมวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น



### เฉลยกิจกรรมที่ 3

#### เรื่องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

**คำชี้แจง** จากภาพให้นักเรียนวิเคราะห์ภาพแล้วตอบคำถาม (10 คะแนน)



#### 1. จากภาพวัฒนธรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

การแต่งกายในสมัยโบราณผู้ชายนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อราชปะแตน สวมถุงเท้า ยาวถึงน่องและรองเท้าเรียบร้อย ส่วนผู้หญิงแต่งการด้วยผ้าถุง ห่มสไบ

ปัจจุบันผู้ชายและผู้หญิงสวมกางเกงยีนส์ ซึ่งรับจากวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา สำหรับเสื้อทั้งผู้ชายและผู้หญิงสวมเสื้อเชิ้ตตามสบาย

#### 2. นักเรียนคิดว่าสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมไทยเปลี่ยนแปลงไปมีอะไรบ้าง

1. การเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมเมือง ทำให้ผู้หญิงทำงานนอกบ้านมากขึ้น
2. การรับและนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ
3. ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต เคเบิลทีวี ทำให้คนไทยเรียนรู้และนิยมวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น



#### เฉลยกิจกรรมที่ 4

#### เรื่องแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

**คำชี้แจง** นักเรียนมีวิธีการอย่างไรในการทำให้วัฒนธรรมไทยมีความเข้มแข็ง ( 10 คะแนน)

1. ศึกษา ค้นคว้า และการวิจัยวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งที่มีการรวบรวมไว้แล้วและยังไม่ได้ศึกษา เพื่อทราบความหมาย และความสำคัญของวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกของไทยอย่างถ่องแท้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่า ทำให้เกิดการยอมรับ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ต่อไป
2. ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่นๆ อย่างเหมาะสม
3. รณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญ ของวัฒนธรรม ว่าเป็นเรื่อง ที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานการบริการความรู้ วิชาการ และทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม
4. ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศโดยการใช้ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน
5. สร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้าง พัฒนา และการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติ และมีผลประโยชน์โดยตรงของความเป็นอยู่ของทุกคน
6. จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ สามารถเลือกสรร ตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ทั้งนี้สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

- |       |       |
|-------|-------|
| 1. ก  | 11. ข |
| 2. ง  | 12. ง |
| 3. ค  | 13. ก |
| 4. ก  | 14. ข |
| 5. ง  | 15. ก |
| 6. ง  | 16. ง |
| 7. ง  | 17. ง |
| 8. ก  | 18. ง |
| 9. ค  | 19. ก |
| 10. ข | 20. ข |



ตารางบันทึกผลการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียน

ประจำหน่วยที่ 3 เรื่อง เรียนรู้เรื่องวัฒนธรรม  
สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม  
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ชื่อ.....สกุล.....เลขที่.....

ประเมิน	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
กิจกรรมที่ 1	8	
กิจกรรมที่ 2	16	
กิจกรรมที่ 3	10	
กิจกรรมที่ 4	12	
รวม	46	

แบบทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
แบบทดสอบก่อนเรียน	20	
แบบทดสอบหลังเรียน	20	
ค่าพัฒนาของคะแนน		
สรุปผลการพัฒนา	 ลดลง  เพิ่มขึ้น	

ลงชื่อ.....นักเรียน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....